

Teātris

SestDiena, Atis Rozentāls, 26.05.2025.

Iznīcināt skaistuma etalonu

Spilgti izkāpinātā buto teātra estētika apvienojumā ar stāstu par jauna cilvēka vilšanos ideālos iemājojusi Nacionālajā teātrī.

ZELTA TEMPLIS ★★★★★

REŽISORS HENRIJS ARĀJS

Latvijas Nacionālais teātris

Savulaik kāds prominents Latvijas kultūras darbinieks, pabijis Japānā, godīgi atzina, ka suši, kādus var dabūt Latvijā, nepavisam nav tādi kā oriģinālie. Līdzīgs risks, protams, piemeklē katru, kurš izdomā Latvijas apstākļos iestudēt parafrāzi par kādu no japāņu teātra formām. Izraugoties Jukio Mišimas romānu *Zelta templis* Leldes Stumbres dramatizējumā (izmantots Ingūnas Beķeres tulkojums), arī režisors Henrijs Arājs, protams, staigā pa plānu ledu, tomēr viņa iestudējumā var rast daudz rosinoša.

Antropoloģe Svetlana Rižakova 2016. gadā portālā *Kroders.lv* publicējusi recenziju par buto dejas tehnikai veltītu rakstu krājumu, ko Simonas Orinskas sastādījumā 2015. gadā izdeva apgāds *Mansards*. Rižakova raksta: «Interesanti, ka buto ideja iekļaujas raksturīgajā nacionālromantiskajā interpretācijas modelī, kas savieno protesta patosu ar etniskās vienotības garu, ko uzturējušas nelielas «zinošo» grupas, gaišreģi, kas saglabājuši šīs svētās zināšanas cauri gadsimtiem, neskatoties uz nelabvēlīgajiem apstākļiem.» Simona Orinska jaunajā izrādē pieaicināta kā kustību horeogrāfe, tomēr šis ir tekstā balstīts iestudējums, kurā stilizētā kustību partitūra apvienojumā ar Adriāna Toma Kulpes radīto vizuālo tēlu un Platona Buravicka mūziku veido savdabīgu pasauli ar savām estētiskajām, stilistiskajām un arī saturiskajām likumībām.

Jukio Mišima (1925–1970) latviešu skatītājam pamatā pazīstams ar Alvja Hermana divreiz Jaunajā Rīgas teātrī iestudēto darbu *Marķīze de Sada*. Romāns *Zelta templis* latviski 1997. gadā ir izdots grāmatā. Taču kopumā Mišimas mantojums latviski joprojām nav pieejams tādā apjomā, lai mēs teiktu, ka varam gūt puslīdz pilnvērtīgu priekšstatu par šo rakstnieku, kurš izvēlējās

savu dzīvi pabeigt pats. Piemēram, luga ar provokatīvo nosaukumu *Mans draugs Hitlers* latviski tikusi iestudēta tikai amatierteātru vidē (turklāt ar mainītu nosaukumu).

Henrija Arāja iestudējums ir vēstījums, kā idealizētu priekšstatu sabrukums izraisa jaunā cilvēkā destrukciju un vēlmi iznīcināt šķietamo skaistuma etalonu, kas ir apžilbinājis ar ārējo perfekciju, bet līcis vilties saturā. Trūcīgais jauneklis Midzoguči Ulda Siliņa atveidojumā apbružājas tīri fiziski Nacionālā teātra Jaunajā zālē sēdošo skatītāju acu priekšā, pamazām drūpot viņa ārējam, it kā sastingušajam veidolam. Ir Zelta tempļa kā ēkas skaistums (kam mēs ticam uz vārda), ir vilšanās reliģiskajos rituālos un zināšanās, ko templis spēj sniegt, un ir šī ideāla pretstats – topošā aktiera Tomasa Ralfa Ābolkalna atraktīvi atveidotais fiziski nepilnīgais Kašivagi, kurš invaliditāti spējis pavērst sev izdevīgā virzienā. Pārliecinošs liekulīgā Priestera lomā ir Voldemārs Šoriņš, aizkustinošs kā dedzīgais māceklis Curakava – vēl viens Latvijas Kultūras akadēmijas students Rūdolfs Sprukulis. Lienei Sebrei un Inārai Sluckai ir samērā neizdevīgs uzdevums atveidot vairākas perifēras varones, izceļot sava tipāža spilgtākās iezīmes, piemēram, Slucka mātes lomā izplūst žēlabās.

Gribu noslēgt ar nedaudz nešpetnu, bet ne ļauni domātu novēlējumu: tā kā abi jaunā režisora Arāja iestudējumi Latvijas Nacionālajā teātrī (arī *Ugunsseja*) saistīti ar dedzināšanu kā protesta formu, viņam sērkokciņus nedodiet!